

4. Газотранспортна система України. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Газотранспортна_система_України.
5. Атлас енергетичного потенціалу відновлюваних джерел енергії України / за заг. ред. С.О. Кудрі. – Київ: Інститут відновлюваної енергетики НАН України, 2020. – 82 с

Брюховецька Н.Ю.
д.е.н., професор
Інститут економіки промисловості НАН України
м. Київ, Україна

ЧИННИКИ ТА ЗАГРОЗИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В теперішній час впровадження штучного інтелекту і цифрових технологій у виробництво відбувається значно швидше, ніж впровадження будь-яких інших інноваційних розробок. В результаті технологічних революцій управління підприємствами, робоча сила, людський капітал, форми і моделі праці підприємств зазнають корінних змін, істотно змінюються умови праці та життя, напрямки інвестування у людський капітал, зокрема в умовах воєнного стану.

Все це створює специфічні умови для управління, функціонування підприємств, формування людського капіталу та його відтворення в економіці:

штучний інтелект несе суттєві екзистенціальні і етичні ризики. Перед наукою і практикою постають питання передбачуваності потенційних ризиків і контрольованості результатів штучного інтелекту;

формується нова соціально-трудова реальність, моделі праці та зайнятості (мережевий характер зайнятості із використанням ІКТ, віртуальні взаємодії працівників і керівників, дистанційні форми), що трансформує традиційні форми і методи організації праці і управління людським капіталом (у тому числі із використанням штучного інтелекту), залученість людського капіталу у штучний інтелект, формуючи негативні наслідки для працівників та одночасно відкриваючи неосяжні перспективи у набутті цифрових компетенцій і нових професій;

праця все більше знеособлюється. Технології штучного інтелекту не звільняють працю, навпаки, сприяють агресивному впровадженню інструментів нагляду і контролю з єдиною метою – збільшення прибутку компаній та посилення експлуатації працівників;

розширюється сфера використання інформаційно комунікаційних технологій (ІКТ), освоєння яких та використання на практиці вимагає нових

знань в сфері ІКТ, а також трансформації знань і навиків в інших сферах: менеджменті, контролі, безпеці тощо;

конкуренція у теперішній час зміщується в бік конкуренції за робочу силу, що реалізується через ідеологію, виховання, навчання і відбір на рівні школи, вищих навчальних закладів, безвізовий режим, міграцію кваліфікованих спеціалістів в умовах воєнного стану тощо;

слідування ліберальним ідеям в економіці створило суспільство споживання, у якому забезпечення базового прожиткового мінімуму нівелює усі стимули до професійного зростання, підвищення кваліфікації і перенавчання;

в результаті воєнних дій та міграції кваліфікованого населення колосально втрачається людський капітал, що зменшує потенціал повоєнного відтворення соціально-економічного розвитку країни;

пришвидщення розвитку цифрової економіки, трансформації, пов’язані із ІКТ і використанням штучного інтелекту, вивільняють значну кількість людського капіталу з економіки, зменшують потребу в спеціалістах, яких може замінити штучний інтелект, що вимагає нових підходів до збереження і розвитку, навчання і перенавчання працівників, змін в управлінні людьми і людським капіталом;

зростає конкуренція на глобальному ринку праці, де провідні компанії світу залучають найбільш кваліфікованих і креативних спеціалістів, пропонують зручні умови праці і компенсації, посилюють вартість специфічного людського капіталу;

спеціалісти різних поколінь мають значні відмінності у сприйнятті цифрової організації праці, залученості у штучний інтелект. Це потребує уваги до соціально-трудова відносин в контексті різних поколінь, інтелектуальних здібностей і навиків спеціалістів і працівників різних поколінь, нових методів, інструментів впливу на ціннісні орієнтації працівників різних поколінь, нових методів управління персоналом із використанням штучного інтелекту, формування організаційної культури та залученості персоналу;

серйозні проблеми виникають у сфері соціального захисту працівників і соціальної відповідальності роботодавців. В технологічних платформах відбувається гігантський розрив – поділ на інфопосередників і виконавців (так звана «уберізація» економіки і соціальних процесів). Маса людей переводяться в положення так би мовити індивідуальних підприємців, які здебільшого стають соціально незахищеними знеособленими та духовно спустошеними.

З іншого боку, посилення штучного інтелекту є об’єктивним процесом дійсності. Протягом останніх років багато держав розробили довгострокові національні Стратегії розвитку ШІ та здійснюють певні заходи щодо їх впровадження [1].

В Україні завдання розвитку технологій штучного інтелекту визнано одним з пріоритетних напрямів у сфері науково-технологічних досліджень [2], сформувався відповідний ринок кадрів: майже 10 тис ІТ-інженерів зайнято в системах штучного інтелекту. Застосовуються технології машинного навчання. У сфері енергетики група компаній ДТЕК впроваджує системи керування процесами на електростанціях, використовуючи технології штучного інтелекту, а енергетики з підприємства «МХП еко енерджи» у такий спосіб прогнозують споживання електроенергії [3].

Ці та інші чинники служать величезним викликом, що стоїть перед економікою України, від прийняття і рішення якого залежить розвиток промислових підприємств, застосування певних механізмів господарювання і управління.

Для управління даними тенденціями необхідно змінити підхід до питання збереження, формування і розвитку промислового потенціалу підприємств і його основної складової людського капіталу. Все це вимагає серйозного осмислення й вироблення відповідної стратегії поведінки підприємств в умовах цифрових і воєнних ризиків і загроз.

Література

1. Пацурія Н. Впровадження технологій штучного інтелекту у забезпечення національної безпеки та обороноздатності України: проблеми та перспективи повоєнного періоду. 2023. URL: <https://coordynata.com.ua/vprovadzenna-tehnologij-stucnogo-intelektu-u-zabezpecenna-nacionalnoi-bezpeki-ta-oboronozdatnosti-ukraini-problemi-ta-perspektivi-povoennogo-periodu>

2. Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2019-2023 роки. Постанова НАН України № 30 від 30.01.2019 р. URL: <https://www.nas.gov.ua/legaltexts/DocPublic/P-190130-30-0.pdf>

3. Борняков О. З людським обличчям: як штучний інтелект допомагає Україні боротися. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/19/696086/>

References

1. Patsuriya N. (2023). Implementation of artificial intelligence technologies in ensuring national security and defense capability of Ukraine: problems and prospects of the post-war period. URL: <https://coordynata.com.ua/vprovadzenna-tehnologij-stucnogo-intelektu-u-zabezpecenna-nacionalnoi-bezpeki-ta-oboronozdatnosti-ukraini-problemi-ta-perspektivi-povoennogo-periodu>

2. The main scientific directions and the most important problems of fundamental research in the field of natural, technical, social and humanitarian sciences of the National Academy of Sciences of Ukraine for 2019-2023. Resolution of the National Academy of

Бублей Г.А.

к.е.н., доцент

Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій

м. Запоріжжя, Україна

Кошкарів С.А.

к.е.н., доцент

Чернівецький кооперативний фаховий коледж економіки і права

м. Чернівці, Україна

Мокій А.І.

академік АН ВШ України, д.е.н., професор,

провідний науковий співробітник

ДУ “Інститут регіональних досліджень

імені М.І.Долішнього НАН України”

м. Львів, Україна

ПРОДУКТИВНА СПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ КЛАСТЕРНОЇ І КООПЕРАТИВНОЇ МОДЕЛЕЙ

Незважаючи на критичне посилення ризиків і загроз економічній діяльності та управлінню державою на різних рівнях системної ієрархії, викликане російською агресією, останнім часом спостерігаються прояви активності громадянського, у тому числі підприємницького середовища, щодо усунення дисфункціональності органів державного управління в секторальному і просторовому вимірі. Певною мірою, це відображається в поширенні і розвитку кластерної моделі господарювання, започаткованої ще у 90-х роках минулого століття, але істотно загальмованої у 2000-2010 роках. Нетривалий в часовому вимірі досвід впровадження сучасних, переважно європейських, практик кластерної моделі в регіонах України потребує аналізу, щонайменше в контексті базисних засад кластеризації, рівня системної ієрархії, інституціональних перешкод створенню і функціонуванню кластерів, поєднання з іншими, історично апробованими формами організації і стимулювання ділової активності.

1. Стислий огляд проведених за ініціативою підприємницьких асоціацій та міжнародних програм технічної допомоги у І-й половині 2022 р. та у 2023 р. більше десяти масштабних заходів щодо формування і розвитку